

AYOLLAR XALATINI MODELLASH VA ANDOZASINI TAYYORLASH

Izboskan tumani 2-son texnikumi o'qituvchisi

Isroilova Nilufar Abdulboqiyevna

Annotatsiya

Ushbu maqolada “Keng assortimentdagi kiyimlarning andozasini tayyorlash, bichish va tikish” fani doirasida ayollar xalatini modellash hamda andozasini tayyorlash jarayoni yoritilgan. Maqolada ayollar xalatining kiyim assortimentidagi o‘rni, konstruktiv tuzilishi, gavdadan o‘lcham olish tartibi, bazaviy andoza qurish, modelga mos o‘zgartirishlar kiritish, mato tanlash, bichish va tikish bosqichlari tahlil qilinadi. Shuningdek, tayyor mahsulot sifatiga ta’sir etuvchi omillar, chok haqlari, bezak elementlari, ergonomik qulaylik va estetik talablar haqida fikr yuritiladi. Ayollar xalatini tayyorlash jarayoni o‘quvchilarda kiyim konstruksiyasini tushunish, andoza bilan ishlash, matoni to‘g‘ri bichish va tikuvchilik texnologiyasiga amal qilish ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar

Ayollar xalati, modellash, andoza, bichish, tikish, kiyim konstruksiyasi, bazaviy andoza, mato tanlash, yeng, yoqa, belbog‘, chok haqi, tikuvchilik texnologiyasi.

MODELING AND PATTERN MAKING OF A WOMEN’S ROBE

Abstract

This article discusses the process of modeling and pattern making of a women’s robe within the framework of the subject “Pattern Making, Cutting and Sewing of a Wide Range of Garments.” The article analyzes the role of the women’s robe in the garment assortment, its structural design, the procedure for taking body measurements, the construction of a basic pattern, the introduction of model-based

modifications, fabric selection, as well as the stages of cutting and sewing. In addition, the article considers the factors affecting the quality of the finished product, seam allowances, decorative elements, ergonomic comfort, and aesthetic requirements. The process of making a women's robe plays an important role in developing students' skills in understanding garment construction, working with patterns, cutting fabric correctly, and following sewing technology.

Keywords

Women's robe, modeling, pattern, cutting, sewing, garment construction, basic pattern, fabric selection, sleeve, collar, belt, seam allowance, sewing technology.

МОДЕЛИРОВАНИЕ И ИЗГОТОВЛЕНИЕ ВЫКРОЙКИ ЖЕНСКОГО ХАЛАТА

Аннотация

В данной статье рассматривается процесс моделирования и изготовления выкройки женского халата в рамках предмета «Изготовление выкроек, раскрой и пошив одежды широкого ассортимента». В статье анализируются место женского халата в ассортименте одежды, его конструктивное строение, порядок снятия мерок с фигуры, построение базовой выкройки, внесение изменений в соответствии с выбранной моделью, выбор ткани, а также этапы раскроя и пошива. Кроме того, рассматриваются факторы, влияющие на качество готового изделия, припуски на швы, декоративные элементы, эргономическое удобство и эстетические требования. Процесс изготовления женского халата имеет важное значение для формирования у учащихся навыков понимания конструкции одежды, работы с выкройками, правильного раскроя ткани и соблюдения технологии пошива.

Ключевые слова

Женский халат, моделирование, выкройка, раскрой, пошив, конструкция одежды, базовая выкройка, выбор ткани, рукав, воротник, пояс, припуск на шов, технология пошива.

Kirish

Kiyim inson hayotida muhim o‘rin tutadigan, nafaqat tanani tashqi muhit ta‘siridan himoya qiladigan, balki insonning didi, madaniyati, turmush tarzi va estetik qarashlarini ifodalovchi buyum hisoblanadi. Har bir kiyim turi o‘zining vazifasi, konstruktiv tuzilishi, ishlatilish sohasi va tayyorlanish texnologiyasiga ega. Tikuvchilik sohasida kiyimlarni loyihalash, modellash, andozasini tayyorlash, bichish va tikish jarayonlari bir-biri bilan uzviy bog‘langan bo‘lib, sifatli mahsulot yaratishda har bir bosqich alohida ahamiyat kasb etadi.

“Keng assortimentdagi kiyimlarning andozasini tayyorlash, bichish va tikish” fani tikuvchilik yo‘nalishida tahsil olayotgan o‘quvchilar uchun asosiy amaliy fanlardan biri hisoblanadi. Ushbu fan orqali o‘quvchilar turli xil kiyimlarning konstruktiv xususiyatlari, gavda o‘lchamlariga mos andoza qurish, model asosida o‘zgartirishlar kiritish, matoni bichishga tayyorlash va tayyor mahsulotni tikish bo‘yicha zarur bilim hamda amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar.

Ayollar xalati yelka kiyimlari guruhiga kiradi. U kundalik hayotda, uy sharoitida, dam olishda, hammomdan keyin yoki maishiy xizmat sohaslarida keng qo‘llaniladi. Xalatning asosiy vazifasi inson tanasiga qulaylik yaratish, erkin harakatlanish imkonini berish va estetik ko‘rinishni ta‘minlashdan iborat. Ayollar xalatlari fasoni, matosi, uzunligi, yeng shakli, yoqa turi va bezak elementlariga ko‘ra turlicha bo‘lishi mumkin. Masalan, uy xalati, hammom xalati, yozgi xalat, qishki xalat, belbog‘li xalat, tugmali xalat, kapyushonli xalat kabi turlari mavjud.

Ayollar xalatini modellash va andozasini tayyorlash nisbatan sodda jarayon bo‘lib ko‘rinsa-da, unda aniqlik, texnologik izchillik va estetik did talab etiladi. Gavdadan o‘lchamlarni noto‘g‘ri olish, andozani xato qurish yoki tikish ketma-

ketligiga amal qilmaslik tayyor mahsulot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ayollar xalatini tayyorlashda har bir bosqichni to'g'ri bajarish muhim hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi ayollar xalatini modellash va andozasini tayyorlash texnologiyasini ilmiy-amaliy jihatdan yoritish, uning asosiy bosqichlarini tahlil qilish hamda sifatli mahsulot tayyorlashda e'tibor berilishi zarur bo'lgan omillarni ko'rsatib berishdan iborat.

Materiallar va metodlar

Ayollar xalatini modellash va andozasini tayyorlash jarayonini o'rganishda nazariy va amaliy usullardan foydalaniladi. Bunda kiyim konstruksiyasini tahlil qilish, gavda o'lchamlarini aniqlash, bazaviy andoza qurish, model asosida andozaga o'zgartirish kiritish, mato tanlash, bichish va tikish texnologik ketma-ketligini ishlab chiqish asosiy metodlar sifatida qaraladi.

Tadqiqot obyekti sifatida ayollar uchun belbog'li, old qismi ochiq, yoqali va uzun yengli xalat modeli tanlandi. Ushbu model o'quv-amaliy mashg'ulotlarda bajarish uchun qulay, konstruktiv tuzilishi tushunarli va kundalik hayotda keng qo'llaniladigan kiyim turi hisoblanadi.

Ayollar xalatini andozasini tayyorlashda gavadan olinadigan o'lchamlar muhim ahamiyatga ega. O'lcham olish jarayonida santimetrli lenta, belni belgilash uchun tasma, qalam va o'lcham yozish varaqasidan foydalaniladi. O'lcham olinayotgan shaxs tabiiy holatda, yelkalarini bo'sh qo'ygan holda turishi lozim. Santimetrli lenta gavdaga juda qattiq tortilmasligi yoki juda bo'sh tashlab yuborilmasligi kerak.

Xalat uchun quyidagi asosiy o'lchamlar olinadi: bo'y uzunligi, ko'krak aylanasi, bel aylanasi, bo'ksa aylanasi, bo'yin aylanasi, yelka kengligi, orqa bo'lak uzunligi, old bo'lak uzunligi, kiyim umumiy uzunligi, yeng uzunligi, qo'l aylanasi, bilak aylanasi, orqa kengligi va old kenglik.

Ayollar xalati erkin kiyim turi hisoblanganligi sababli asosiy o'lchamlarga qo'shimcha erkinlik haqlari beriladi. Erkinlik haqi kiyimning gavdada qulay turishi,

harakatga xalaqit bermasligi va xalat ostidan boshqa yengil kiyim kiyish imkonini yaratadi. Modelga, mato turiga va kiyim vazifasiga qarab ko'krak, bel va bo'ksa qismlariga 4–10 sm atrofida qo'shimcha berilishi mumkin.

Mato tanlashda xalatning vazifasi, mavsumiyligi va foydalanuvchining ehtiyoji hisobga olinadi. Kundalik uy xalati uchun paxta, satin, trikotaj, shtapel yoki flanel matolar qulay hisoblanadi. Hammom xalati uchun namlikni yaxshi shimuvchi maxra yoki velsoft matolar tanlanadi. Bezakli xalatlar uchun atlas, shoyi, ipak yoki boshqa nafis matolardan foydalanish mumkin.

Natijalar

Ayollar xalatini modellash va andozasini tayyorlash jarayonini o'rganish natijasida ushbu kiyim turining asosiy konstruktiv qismlari, andoza qurish bosqichlari, bichish tartibi va tikish texnologiyasi aniqlandi.

Ayollar xalati odatda quyidagi asosiy detallardan tashkil topadi: orqa bo'lak, chap old bo'lak, o'ng old bo'lak, yenglar, yoqa yoki adip qismi, belbog', belbog' tutqichlari va cho'ntaklar. Modelga qarab detallar soni o'zgarishi mumkin. Masalan, kapyushonli xalatda kapyushon detallari, tugmali xalatda tugma joylari va izmalar, molniyali xalatda esa molniya joyi alohida belgilanadi.

Bazaviy andoza qurishda avvalo asosiy konstruktiv chiziqlar aniqlanadi. Bular yelka chizig'i, ko'krak chizig'i, bel chizig'i, bo'ksa chizig'i, kiyim pastki chizig'i, old o'rta chizig'i, orqa o'rta chizig'i, yeng o'mizi va yoqa o'mizi hisoblanadi. Ushbu chiziqlar kiyim shaklini belgilaydi. Agar konstruktiv chiziqlar noto'g'ri chizilsa, tayyor mahsulot gavnada qiyshayib turishi, tortilishi yoki ortiqcha bo'shliq hosil qilishi mumkin.

Belbog'li xalat modelida old bo'laklar bir-birining ustiga tushadigan tarzda kengaytiriladi. Old bo'lakdagi ustma-ust tushish qismi odatda modelga qarab 6–12 sm atrofida belgilanadi. Bu qism xalatning yopilib turishini va belbog' bilan qulay bog'lanishini ta'minlaydi. Agar bu kenglik kam bo'lsa, xalat kiyilganda ochilib

ketishi mumkin; agar haddan tashqari ko'p bo'lsa, old qismda ortiqcha burmalar hosil bo'ladi.

Yeng andozasini tayyorlashda yeng uzunligi, yeng boshi balandligi, bilak kengligi va yeng yon chizig'i aniqlanadi. Xalat uy kiyimi bo'lganligi sababli yeng tor bo'lmasligi kerak. Kengroq yeng qo'l harakatini erkinlashtiradi va mahsulotning qulayligini oshiradi. Yeng o'mizi ham juda tor qurilmasligi kerak, aks holda qo'l ko'tarilganda tortilish yuzaga keladi.

Yoqa xalatning umumiy ko'rinishiga sezilarli ta'sir qiladi. Xalatlarda qaytarma yoqa, shol yoqa, tik yoqa yoki yoqasiz shakllar qo'llanilishi mumkin. Shol yoqa xalatga yumshoq va nafis ko'rinish beradi, qaytarma yoqa esa klassik uslubni yaratadi. Yozgi yengil xalatlarda yoqasiz yoki oddiy adip bilan ishlangan shakllar qulay hisoblanadi.

Bichish jarayonida andoza detallarini matoga joylashtirishda ip yo'nalishi, mato guli, simmetriya va matoni tejash qoidalariga amal qilinadi. Matoda gul, katak yoki chiziq bo'lsa, old bo'laklar va yenglar o'zaro mos tushishi kerak. Aks holda tayyor mahsulotda estetik nomutanosiblik paydo bo'ladi.

Xalat detallarini bichishda quyidagi chok haqlari qoldiriladi: yelka choklari uchun 1–1,5 sm, yon choklar uchun 1–1,5 sm, yeng choklari uchun 1–1,5 sm, yeng o'mizi uchun 1 sm, yoqa va adip qismi uchun 1 sm, pastki qayirma uchun 3–4 sm, yeng uchi qayirmasi uchun 2–3 sm, cho'ntak chetlari uchun 1–1,5 sm. Chok haqlarining to'g'ri qoldirilishi tikish jarayonini yengillashtiradi va mahsulotning sifatli chiqishini ta'minlaydi.

Ayollar xalatini tikish quyidagi texnologik ketma-ketlikda bajariladi:

Birinchi bosqichda bichilgan detallar tekshiriladi va zarur belgi chiziqlari ko'chiriladi. Ikkinchi bosqichda cho'ntaklar tayyorlanadi va old bo'laklarga biriktiriladi. Uchinchi bosqichda yelka choklari tikiladi. To'rtinchi bosqichda yon choklar biriktiriladi. Beshinchi bosqichda yenglar tayyorlanadi va yeng o'miziga o'rnatiladi. Oltinchi bosqichda yoqa yoki adip qismiga ishlov beriladi. Yettinchi

bosqichda belbogʻ va belbogʻ tutqichlari tayyorlanadi. Sakkizinchi bosqichda pastki qism va yeng uchlari qayriladi. Yakuniy bosqichda tayyor mahsulot dazmollanadi va sifati tekshiriladi.

Muhokama

Ayollar xalatini modellash va andozasini tayyorlash jarayonida eng muhim jihatlardan biri — kiyimning vazifasini toʻgʻri belgilashdir. Chunki xalatning qayerda va qanday sharoitda kiyilishi uning konstruksiyasi, matosi, uzunligi, yeng shakli va bezak elementlariga bevosita taʼsir qiladi. Uy sharoitida kiyiladigan kundalik xalat yengil, qulay va sodda boʻlishi kerak. Hammom xalati esa namlikni yaxshi shimuvchi va tanaga yoqimli matodan tikilishi lozim. Bezakli xalatlarda esa mato sifati, rang uygʻunligi va tashqi koʻrinish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xalat erkin kiyim turi boʻlganligi sababli unda harakat qulayligi birinchi oʻrinda turadi. Biroq erkinlik haqi meʼyorida boʻlishi kerak. Juda keng xalat gavdada beoʻxshov koʻrinadi, ortiqcha mato yigʻilib qoladi va mahsulotning estetik koʻrinishi pasayadi. Juda tor xalat esa harakatlanishga xalaqit beradi. Shuning uchun erkinlik haqi model turi, mato qalinligi va foydalanuvchining ehtiyojiga qarab belgilanadi.

Old boʻlakning ustma-ust tushish qismi xalat konstruksiyasidagi muhim elementlardan biridir. Bu qism xalatning yopilib turishini taʼminlaydi. Agar old boʻlak kengaytmasi notoʻgʻri berilsa, xalat bogʻlanganda qiyshayib turadi yoki ochilib ketadi. Shuning uchun old boʻlak kengaytmasi andozada aniq belgilanadi va bichish vaqtida diqqat bilan matoga koʻchiriladi.

Yeng konstruksiyasi ham xalat qulayligiga taʼsir qiladi. Uy kiyimlarida yeng juda tor boʻlmasligi kerak. Qoʻl harakatlari erkin boʻlishi uchun yeng oʻmizi va yeng kengligi toʻgʻri hisoblanadi. Ayniqsa, qalin matolardan tikiladigan xalatlarda yeng oʻmiziga koʻproq eʼtibor berish kerak, chunki qalin mato harakat paytida qoʻshimcha hajm hosil qiladi.

Mato tanlash xalat sifatiga bevosita taʼsir qiluvchi omildir. Paxtali matolar havo oʻtkazuvchanligi va tabiiyligi bilan ajralib turadi. Trikotaj matolar elastik

bo'lgani uchun harakat vaqtida qulaylik yaratadi. Satin va atlas matolar chiroyli ko'rinishga ega bo'lib, bezakli xalatlar uchun mos keladi. Maxra mato esa namlikni shimish xususiyati sababli hammom xalatlari uchun qulay hisoblanadi. Demak, mato turi doimo xalatning vazifasiga mos tanlanishi kerak.

Tikish jarayonida texnologik ketma-ketlikka amal qilish tayyor mahsulot sifatini oshiradi. Masalan, cho'ntaklar old bo'lakka asosiy detallar biriktirilishidan oldin tikiladi. Har bir chok tikilgandan so'ng dazmollash ishlari bajarilsa, mahsulot ancha silliq va chiroyli ko'rinadi. Dazmollash tikish jarayonining yordamchi bosqichi bo'lsa-da, tayyor kiyimning umumiy ko'rinishida katta rol o'ynaydi.

Tayyor xalat sifatini baholashda choklarning tekisligi, detallar simmetriyasi, yoqa va yeng o'mizining toza ishlanishi, belbog' uzunligi, cho'ntaklarning bir xil joylashuvi, pastki qayirmaning tekisligi va ortiqcha iplarning yo'qligi tekshiriladi. Ushbu mezonlarga amal qilinganda mahsulot sifatli, chiroyli va foydalanishga qulay bo'ladi.

Xulosa

Ayollar xalatini modellash va andozasini tayyorlash "Keng assortimentdagi kiyimlarning andozasini tayyorlash, bichish va tikish" fanida muhim amaliy mavzulardan biridir. Ushbu mavzu orqali o'quvchilar kiyim konstruksiyasini tushunish, gavdadan o'lcham olish, bazaviy andoza qurish, modelga mos o'zgartirishlar kiritish, matoni bichish va tayyor mahsulotni tikish bo'yicha zarur ko'nikmalarni egallaydilar.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, ayollar xalatini sifatli tayyorlashda bir nechta muhim omillar mavjud. Birinchidan, gavdadan o'lchamlar aniq olinishi kerak. Ikkinchidan, bazaviy andoza to'g'ri qurilishi lozim. Uchinchidan, tanlangan modelga mos konstruktiv o'zgartirishlar kiritilishi zarur. To'rtinchidan, mato xalatning vazifasi va mavsumiga mos tanlanishi kerak. Beshinchidan, bichish va tikish jarayonida texnologik ketma-ketlikka qat'iy amal qilinishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, ayollar xalatini modellash va andozasini tayyorlash texnik aniqlik, ijodiy yondashuv va amaliy mahoratni talab etadigan jarayondir. Ushbu mavzuni chuqur o'rganish orqali o'quvchilar nafaqat oddiy xalat modelini, balki boshqa turdagi yelka kiyimlarini ham mustaqil loyihalash va tikish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Amaliy tavsiyalar

Ayollar xalatini tayyorlashda avvalo model aniq tanlanishi va uning tashqi ko'rinishi tahlil qilinishi kerak. O'lcham olish jarayonida aniqlikka e'tibor berish, har bir o'lchamni qayta tekshirish maqsadga muvofiq. Andoza qurishda asosiy konstruktiv chiziqlar aniq chizilishi, bichish vaqtida mato ip yo'nalishi va chok haqlari to'g'ri belgilanilishi zarur. Tikish jarayonida har bir chokdan keyin dazmollash bajarilsa, tayyor mahsulot sifati yanada yaxshilanadi. Yakuniy bosqichda xalatning umumiy ko'rinishi, choklari, yoqasi, yengi, belbog'i va cho'ntaklari tekshirilib, ortiqcha iplar tozalanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tikuvchilik texnologiyasi bo'yicha o'quv qo'llanmalar.
2. Kiyimlarni konstruksiyalash va modellashga oid o'quv adabiyotlari.
3. Ayollar kiyimlarini bichish va tikish texnologiyasi bo'yicha metodik materiallar.
4. Yengil sanoat mahsulotlarini loyihalashga oid darslik va qo'llanmalar.
5. Kasb-hunar ta'limi uchun tikuvchilik fanidan amaliy mashg'ulot materiallari.